

ВИКТОР САПАРИН НА ОСМИЯ КИЛОМЕТЪР

Превод от руски: [Неизвестен], 1967

chitanka.info

Гордон затвори вратата на кабината и въпросително погледна Кашкин. Широкото лице на другаря му, разтегнато в усмивка, бе станало още по-кръгло.

„Карай“ — говореше усмивката му.

Гордон завъртя ключа на стартера. Моторите завиха и вихролетът, вдигайки облаци прах, се откъсна от Земята.

Те се изтегнаха в креслата един срещу друг. Вихролетът се движеше по стръмно наклонена линия, която водеше към мачтата, поставена нейде край върха на осемхилядника. През наблюдателното стъкло се виждаха далечни бели зъбери, които се очертаваха ясно на също така далечното синьо небе.

— Потеглихме — с удоволствие произнесе Кашкин.

Гордон мълчеше.

Но Кашкин не можеше да мълчи.

— Месец изпитания и в книжката още един зачот. С осем километра по-близо до Луната. Не ти ли прилича на играта „Напред-назад“? Попаднеш ли в опасното квадратче — почвай отначало, а може би, избирай си и друга професия.

Гордон сви рамене.

„Щом е необходимо, има ли смисъл да говорим“ — обясни си Кашкин жеста му. Той въздъхна. Гордон бе вперил поглед в прозореца с такова каменно упорито изражение, че не можеше да има никакво съмнение: той във всеки случай щеше да издържи всички изпитания, колкото и да са те.

През прозореца се мяркаха планински хребети, които приличаха на сраснали и вкаменени гуцери. Между тях се зеленееха долини, по полегатите склонове пасяха овце — мирен и напълно земен пейзаж.

На височина пет километра задуха вятър: машината почна да се люлее. Вихролетът се движеше по права линия по невидим радиолъч, като понякога надвисваше над пропаст, а понякога се приближаваше към заледения ръб на планината. На един участък попаднаха в снежна буря. Всичко наоколо се забули, белият здрач премина в нощ, в кабината светна лампичка.

После веднага просветля. Минута и слънцето нахлу в кабината. Даже по лицето на Гордон заигра усмивка, а впрочем, такова

впечатление може би се получаваше просто от играта на слънчевия лъч.

През прозореца се мяркаха остри пропукани канари, бели надвиснали корнизи, почти отвесни склонове, спускащи се като ледена завеса. Снегът лежеше по синорите, обърнати под най-различни ъгли към небето. Блестящ на слънцето и ярко-синкав там, където падаше сянка.

— Тук има много места, където дори в наши дни не е стъпвал човешки крак — с удоволствие каза Кашкин. — И не е чудно: да проникнеш в такива дебри е по-трудно, отколкото да се изкачиш на върха по прокарани пътеки.

Станцията изскочи иззад много стръмен скат — дори не отвесен, а с отрицателен наклон. Ако се подхлъзнеш от такъв скат, ще летиш като в празно пространство. Който не издържаше постоянното съседство с опасностите по време на практиката, можеше да разчита, че ще замине за Луната само като турист.

Вихролетът леко се наклони, а може би така само се стори на пътешествениците: те видяха нещо като косо закована полица към почти отвесна стена. Дължината на площадката не надминаваше седемстотин и петдесет метра, а ширината ѝ се колебаеше от петдесет до сто метра. По краищата ѝ стърчаха високи стълбове, между които бе опъната мрежа с едри дупки. Кашкин се учуди.

— Какво е това, нима тук играят футбол?

Но територията на станцията най-малко приличаше на футболно игрище. Неравна, с вдлъбнатини, осеяна с едри камъни, тя неприятно се наклоняваше към външния си край.

По целия участък някой с щедра ръка бе разхвърлил будки с уреди, огледала на масивни поставки, апарати за улавяне на космически частици и съоръжения с фантастична форма, за чиито предназначение веднага мъчно можеше да се досетиш.

— Решили са, явно, да изпитат работоспособността ни — отново забеляза Кашкин. — Няма да скучаем!

Гордон продължаваше да мълчи.

„Добре, пази си впечатленията за себе си“ — помисли си Кашкин и радостно закрепя:

— Пригответе се за кацане! Добре дошли на Луната! Пътниците да облекат скафандрите!

Гордон погледна накриво Кашкин, но протегна ръка към пакета в багажната мрежа. Вихролетът се приближи до мачтата на края на площадката и като вдигна снежна вихрушка, предпазливо кацна.

Гордон и Кашкин облякоха скафандрите. Със също такива ципове, копчета, токи и джобове, като лунните, със същите ярки прозрачни шлемове. Отворил вратата на кабината, Кашкин излезе на прага, постоя секунда и скочи в снега. Почувствува като че му израснаха крила. Мекият скафандър се бе надул като балон и Кашкин прелетя метър и половина повече, отколкото бе предвидил. Не е Луната, разбира се, но отсега нататък ще трябва да се съобразява с корекционния коефициент при всяко физическо усилие.

Гордон се приземи до него и те се запътиха към станцията.

Когато излязоха на височинката, Кашкин се огледа и си помисли, че защитната мрежа можеше да бъде с метър, а дори и с два по-висока. Ако духне вятър, виж че си хвъркнал по нанадолнището като волейболна топка.

„Навярно, всичко е предвидено — самоуспокои се той. — И сигурно на границата на риска. Без риск цялото начинание би загубило смисъла си.“

Изведнъж му стана весело. Доця му се да потича, да направи снежна топка и да замери Гордон. Другарят му се движеше предпазливо, сякаш на всяка крачка го дебнеше отровна змия или друга неизвестна опасност.

Разбира се, тук много лесно можеш да се нараниш. И вихролетът ще те откара долу, а към Луната ще полети някой друг, защото в книжката ти в графата „практика на високопланинска станция“ ще се появи чертичка. Предпазливостта тук е нещо като отделна дисциплина, по която също поставят оценка.

Помещенията на станцията бяха издълбани в самата планина. Над входа имаше дебела козирка. На Луната такива козирки предпазваха от метеорити; тук вероятно защитаваха от търкалящите се отгоре камъни.

На удара с юмрук по вратата никой не отговори.

Кашкин завъртя колелото до вратата. Масивната плоча започна да се отмества. „Защо ли се крият? — помисли си Кашкин. — Можеха да ни посрещнат.“ Шлюзовата камера побираше свободно двама души. Външната врата се затвори, зачу се слабо съскане — скафандрите

почнаха да „отслабват“, отвори се втора, вътрешна врата. Влезлите се озоваха в стая със заоблени ъгли. По стените имаше шкафчета, циферблати, кранове, безброй най-различни уреди. В единия ъгъл се издигаше бюро с разтворен дневник за дежурствата и високо въртящо се столче. Салон. Работен кабинет. И едновременно — столова. В средата на стаята стоеше маса, наредена за четирима души и около нея четири кресла.

— Момчета! — завика Кашкин, след като отвори шлема си. — Смяната дойде. Хей, къде сте?

Никакъв отговор.

Докато Гордон методично, по всички правила се освобождаваше от скафандъра си, Кашкин успя да надникне в спалнята, лабораторията, кухнята. Отвори вратата на тоалетната и кой знае защо завъртя крана на мивката.

На лицето му се изписа смущение.

— Ти нещо разбираш ли?

Още не бяха минали на „ти“. Кашкин сметна момента за подходящ.

Гордон отиде при бюрото. Видя върху разтворените страници на дневника за дежурствата бележка за предаването и приемането на станцията. С днешна дата: оставаше само да поставят подписите си.

Откъм кухнята долиташе приятна миризма.

— А може би — заговори неуверено Кашкин, — може би и това влиза в програмата на изпитанията?

Всрещ сред стажантите се носеха слухове, че за всяка двойка се подготвя специална изненада, за да се провери как кандидатите за Луната ще се държат в неочакваната ситуация.

— Трябва да се разпита протоколиста — бързо съобрази Гордон.

Той отиде до фунията, която се подаваше от стената, щракна ключовете „въпроси“ и „отговори“.

— Къде са Горишев и Дубровски? — високо запита той.

— Горишев отиде по дяволите — отвърна протоколистът. — Дубровски го последва — добави машината след пауза.

— Що за идиотщина? — изблеци очи Кашкин. — Машината се е побъркала!

— Кога излязоха Горишев и Дубровски? — спокойно зададе въпроса Гордон. Той говореше почти със същия равен глас, с какъвто

отговаряше машината.

— Горишев — в 13.20. Дубровски — десет минути по-късно.

Кашкин погледна часовника.

— Двадесет минути преди да пристигнем! Значи, те са там, отвън... Как не сме ги видели?

Той се запъти към изхода.

Вратата не се отваряше. Кашкин натисна силно дръжката. Тогава вратата произнесе:

— Затворете скафандъра си.

Кашкин отегчено изруга.

Тук всички вещи са свързани със сигнализация — скафандрите, вратата, протоколистът и разбира се пропускът на Кашкин вече е отбелязан нейде върху магнитната ѝ лента и ще влезе в обобщеното сведение за неговите грешки. Впрочем, добре че е първият ден, че още се учат, тренират... Тези мили автомати ще приучат Кашкин да върши всичко с необходимата автоматичност. Дали не в това е смисълът на цялата тази практика в станцията — в крайната и, да се надяваме, обща оценка?

— На площадката нямаше никого — каза Гордон. — Аз внимателно я огледах от вихролета.

— Трябва да чуем записа на разговорите им — съобрази Кашкин най-сетне. — На последните.

„Идеята не е лоша“ — изписа се на лицето на Гордон. Той започна да върти диска като следеше хронометражните обозначения.

— Поставям на 13.17 часа.

Машината весело заговори с гласа на Горишев:

— Хайде, аз тръгвам да посрещам ония дяволи. А на теб ти пожелавам успех.

— Върви по дяволите — Дубровски произнесе традиционната фраза почти безизразно.

— Съветвам те да ремонтираш и чувството си за хумор.

— Стига — сърдит глас на човек, зает с работа.

Звук от затваряща се врата.

— Така — намеси се Кашкин. — Дяволите сме ние. Горишев е отишъл да ни посрещне. А какво е правел Дубровски?

— Штт... — Гордон вдигна предупредяващо ръка.

Шумове. Въздишка. Тънко пронизително свистене. Тропот от падащ предмет. Бързи стъпки. Хлопване на врата.

— Сега ще последва пауза до нашето идване.

— Има ли запис на външната обстановка? — запита Гордон протоколиста.

— Вторият канал е повреден.

Гордон натисна ключа „втори канал“.

— Действително. И тъй да направим равносметка. Какво може да се счита за установено? Горишев е тръгнал да ни посреща. Дубровски е поправял повредения външен канал, за да предаде станцията в изправност. Горишев не е подозирал, че нещо го заплашва. Дубровски е изтичал да предупреди за това „нещо“ Горишев, а може би и нас. Неизвестното „нещо“ положително има връзка със загадъчното свистене.

— Логично. Ако само... ако само всичко не е някакъв номер! Хайде да претърсим както трябва помещението на станцията. Може би момчетата седят в някой шкаф и ни се присмиват.

— Ще проверим за всеки случай.

Претърсиха всяко ъгълче. Надзърнаха под креватите, под масата и креслата, отваряха врати и вратички, включително и на дежурната аптечка.

— Няма ги — каза Кашкин, като отърсваше праха от коленете си. — Освен ако са се превърнали в мишки. Значи, се крият някъде навън. Обличай пак скафандъра.

Когато излязоха на площадката, видяха по падналия наскоро сняг следи, които преди не бяха забелязали. Следите водеха в посока, противоположна на тази, от която бяха пристигнали Кашкин и Гордон.

— Излиза, че Горишев е посрещал не нас. Значи, дяволите не сме ние! — извика Кашкин. — Но кой все пак?...

След двадесетина крачки следите свършваха. Наоколо лежаха снежни бразди, чисти и недокоснати.

Кашкин неволно вдигна очи към небето.

— Да не са хвъркнали? Какви дяволи са могли да ги отвлекат?

Небесата не отговориха.

Тогава Кашкин се огледа встрани. Видя върху скалата, до която опираше площадката, изображение на череп и кости. До знака предупреждаващ за опасност, нарисуван с тебешир направо върху

скалата, се виждаше грубо скована врата. Очевидно, тя прикриваше ниша или вход към неголяма пещера.

— Трансформаторна будка? Склад?

— В описанието на станцията нищо не се споменава за това — твърдо каза Гордон.

— Ти навярно си го научил наизуст — завидя му Кашкин. — Значи, колибката е построена от Горишев и Дубровски.

— И да не съобщят на Земята!

— А трябва ли да се докладва за такива дреболии?

— В седмичното сведение. Не си ли чел инструкцията?

— Предполагах, че ще имам време да я прочета тук. Така, те може би седят там вътре? Построили са това скривалище, за да ни изненадат и нарочно не са съобщили!

— А следите?

— Ще разберем после. Някакъв трик... От тия момчета всичко може да се очаква.

Когато стигнаха до вратата, видяха на нея висящ странен предмет. Кашкин опипа металната скоба, съединена с къс цилиндър.

— А този пък знак какъв е?

— Това не е знак, а катинар.

— От някакъв музей?

— Сами са го направили.

— Значи, там ги няма. Но за какво е могъл да им потрѣбва катинарѣт?

— Да заключват.

— Какво и от кого?

— Няма да се учудя, ако това „нещо“ или този „някой“ свисти.

— Какво казва по този повод инструкцията?

— Според инструкцията ние сме длѣжни да съобщим за всичко необикновено на Земята. Но ще имаме връзка чак в шест часа сутринта. Така е устроен предавателят.

— Играем си на Луна, а? Значи до сутринта те могат да ни баламосват? Най-добре е да се правим, като че нищо не се е случило. Ще им омръзне и сами ще излязат.

— Предлагам — Гордон се навѣси, — първо: да не се разделяме, да ходим заедно като в патрул. Второ: да потърсим ключа и да си изясним каква е тази врата.

— Къде ли може да е ключът? — Кашкин огледа стените. — Порано са ги окачвали на пирони. Чел съм в някакъв роман. Но тук няма пирони.

— Държали са ги още и в чекмеджетата на бюрата.

— Ще попитаме протолиста. Той за какво е. Слушай, приятелю — Кашкин се обърна към приемащата заповеди фуния. — Не знаеш ли къде е ключът?

— Не.

— Въобще разговаряли ли са Горишев и Дубровски пред теб за ключа?

— Не.

— А за какво разговаряха?

— За различни неща.

— Ама че отговор. А напоследък главно за какво?

— За снежния човек!

— Това пък какво е?

— Човекоподобна маймуна — съобщи протолистът.

— И какво приказваха?

— Горишев казваше, че е срещнал снежен човек.

— По дяволите! — оживи се Кашкин. Той погледна въпросително Гордон.

— Глупости — каза Гордон. — Стара легенда. Дори и да е съществувала такава маймуна, тя е измряла преди двеста години, никой не я е виждал. От учените.

— Възпроизведи разговора им — заповяда Кашкин на протолиста. — От самото начало. За снежния човек.

— Началото не съм чул. Почнал е на територията, а външният канал... — протолистът се запъна — нещо не беше в ред. Възпроизвеждам записа. — Стига мистификации — зачу се гласът на Дубровски. — Отначало измисли, че си намерил горски ягоди в снега, а аз като глупак хукнах да ги гледам. После каза, че те болят зъбите всеки път преди свличане на лавините и аз се опитах да построя теория с ултразвучите. Сега пък фантазираш за снежния човек. Много си несериозен. Просто не знам какво да мисля за теб.

— А какво ще кажеш за тези фотографии?

— Фотографии! — викна Кашкин. — Горишев е показвал фотографии?

— Да — потвърди машината. — Шест снимки.

— Къде са фотографиите?

Кашкин подскачаше от нетърпение.

— В чекмеджето на бюрото.

Даже Гордон не издържа. Отиде при бюрото и почна да вади едно след друго чекмеджетата. Скоро той сложи на бюрото шест снимки.

С малки изменения в ракурса те изобразяваха едно и също същество, което приличаше и на маймуна, и на див човек. Ниско чело с изпъкнали вежди, неразвит нос, полегати рамене, дълги възлести ръце и къси като на мечка крака. Снежният човек стоеше опрял гръб на скала, леко наведен напред, извил встрани глава. Очите му едва се виждаха под надвисналите коси.

— Да... Красавец! — възхити се Кашкин. — Но каква сензация! Виж, това наистина е откритие!

— Защо са премълчали за него? — каза с недоумение Гордон. — Не разбирам... Защо — запита той протоколита, — не са предали съобщението за снежния човек на Земята?

— Горишев казваше съобщението да предаде Дубровски. Дубровски говореше, че Горишев трябва да предаде съобщението.

— Глупав спор — учуди се Гордон. — Защо Горишев е искал съобщението да предаде Дубровски?

— Защото Дубровски по това време беше старши на смяната.

— А защо Дубровски е смятал, че съобщението трябва да предаде Горишев?

— Защото Горишев бе направил откритието.

Кашкин изведнъж подсвирна:

— Ами ако снежните хора са ги отвлекли?

— Какви ти снежни хора? — разсърди се Гордон. — На снимките е все една и съща маймуна.

— Но не е могла тази маймуна да съществува сама! Те може би са цяло стадо. Дубровски е поправял външния канал, включил го е за някаква секунда, чул е свиркането на водача и е хукнал да спасява Горишев. Те са отвлекли и него.

— Без да оставят следи по снега?

— Може би правят дълги скокове по двадесетина метра.

— С такива крака не ще скочиш!

— Тогава могли са да хвърлят ласо или нещо подобно. И да ги издърпат на скалите.

— Хм — Гордон се колебаеше. — Голям фантазьор си.

— Сега е ясно, защо са направили катинар — продължаваше възбудено Кашкин. — Против снежния човек. Но какво ли крият в пещерата? Хей — обърна се той към протоколита, — какво е заключено в склада, там, в пещерата отвън.

— Снежният човек — отвърна протоколистът.

— Това се казва номер — озадачено прошепна Кашкин. — Ами ако бяхме намерили ключа и отворили вратата. Ето какво означавало черепа с костите!

— Трябва да вземем бургия — каза Гордон, — и фенерче.

... Когато разгледаха внимателно вратата, видяха че в дебелиите дъски някой вече бе пробил десетки дупки.

— За въздух — съобрази Кашкин. — А катинарът е, за да не го освободят сънародниците му.

Той долепи лице до една от дупките.

Гордон се настани до съседния отвор.

Лъчът на фенерчето опря в стената на пещерата.

Двамата трепнаха. Точно срещу тях, облеgnато на стената, стоеше съществото, което току-що бяха разглеждали на снимката.

Снежният човек стоеше в поза на напрегната неподвижност. Беше по-висок от човек.

— Внимавай — прошепна Кашкин, — виждаш ли камъка в лапата му!

Двамата затаиха дъх. От пещерата не се чуваше никакъв звук.

Гордон премести фенерчето. Опря го до друг отвор. Лъчът улучи наведеното напред чело, през кафявите косми блеснаха зеници. Нещо познато се стори на Кашкин в тоя поглед.

— Я да вдигнем шум! — предложи той изведнъж.

И забарабани по вратата с дръжката на бургията.

Маймуната дори не помръдна.

— Умряла ли е? Мумия? Труп?

Кашкин вече сваляше катинара.

— Бутафория — подхвърли той и отвори вратата.

До стената все в същата поза като на снимката стоеше чудовище, още по-страшно на дневна светлина.

Кашкин отиде до снежния човек и го хвана за брадичката.

— Камък — каза той. — А очите са от копчета на комбинезон. Грубо изработен, но прави силно впечатление. Просто като жив!

— Грандиозна мистификация — намръщи се Гордон. — С каква цел?

Те се обърнаха и погледнаха към заснежената площадка, където свършваха следите. За първи път безпокойство сви сърцето на Кашкин. Опасности, но не бутафорни, а истински заобикаляха живущите на осмия километър към Луната.

Изведнъж той се удари по челото. Наистина ударът улучи пластмасовия шлем.

— Ама че сме глупаци! Не помислихме за вятъра.

— Какво общо има тук вятърът? — учуди се Гордон.

— Нещастие! — викна Кашкин. — Станало е нещастие. Вятърът ги е отнесъл!

— Е, прекаляваш...

Но Кашкин вече крачеше към мястото, където свършваха следите.

— Местността тук е наклонена. Виждаш ли? По-силен вятър — и ги няма.

— По-скоро ще повярвам, че са пропаднали в някоя яма — каза Гордон и закрачи натам, накъдето водеха следите. Снегът не беше дълбок, едва стигаше до глезените, почвата под него беше твърда. — Но тук не можеш да пропаднеш. Нито яма, нито канавка.

— Аз пък ти казвам: отнесъл ги е вятърът.

— Във вятъра не вярвам — възрази Гордон. — Когато пристигнахме, времето беше тихо. Но да разгледаме местността.

През редките дупки на мрежата се виждаше склон, стръмно спускащ се надолу. След петнадесетина крачки почваше пропаст. По снега нямаше никакви драскотини.

— Ако са хвъркнали през оградата — неуверено каза Кашкин, — то вятърът ги е отнесъл направо там...

— Къде отиваш?

Кашкин вече се катереше по мрежата на оградата.

— Излизането извън територията на станцията категорично се забранява — с глух твърд глас произнесе най-близкият стълб.

— Интересно, какво ли е казал този стълб — промърмори злобно Кашкин, — когато Горишев и Дубровски са прехвърчали оттук. Всичко е предвидено, а хората ги няма!

Кашкин продължаваше да виси на мрежата без да обръща внимание на предупреждаващите викове на стълба. Най-сетне той слезе.

— Нищо не се вижда.

— Дали да не поговорим пак с протоколиста? — замислено каза Гордон.

— Тази машина само ни обърка! — Кашкин говореше с досада. — Няма никакво чувство за хумор. Представям си как ще отрази поведението ни. В нейното изложение ще изглеждаме като истински идиоти. Поне аз. Ти, разбира се, повече й импонираш.

— Напрасно се ядосваш! Машината не е виновна. Щом и Дубровски е повярвал в мистификациите на Горишев за снежния човек, какво искаш от машината? Главната беда е, че не знаем точно какво да питаме протоколиста. Нужни са нови данни, тогава ще възникнат и нови въпроси. Знаеш ли какво? Да разгледаме показанията на всички уреди за часа преди пристигането ни!

— Може да са отбелязали земетресение?

— Не бих изключил и земетресение.

3

Разделиха си лентите с графиците, настаниха се на масата и, като отместиха встрани чиниите, се заеха да изучават материалите.

— Земетресение не е имало — констатира Кашкин. — Като не смятаме двете, чиито епицентри са на четири и шест хиляди километра.

— В слънчевата радиация не се е случило нищо особено.

И изведнъж...

— Ето, нали ти казвах!

Кашкин поднесе към очите на Гордон синята лента.

— Какво е това?

— Вятър. Виждаш ли — почти права линия? Тихо. И изведнъж — рязко нагоре. После затихващи зигзаги. И пак тихо — равна линия.

Времето... времето... съвпада! 13 часа и 34 минути. Силен вятър!

— Силен ли? — Гордон взе от ръцете на Кашкин лентата. — Къде е мащабът? Е, такъв вятър не може да вдигне във въздуха двама големи мъже.

— Забрави за скафандрите! Те са истински балони. Нали знаеш: колкото е по-силен вятърът, толкова по-плътен става въздухът. И настъпва момент, когато...

— Заработват клапите — хладно завърши Гордон. — Подемната сила на скафандрите е постоянна. Устроени са специално така, за да прилича на постоянната разлика в теглото на Луната.

Но не беше лесно да накараш Кашкин да се откаже от хрумналата му мисъл.

— Толкова е лесно да паднеш тук, да се удариш — каза той. — Ударил се е с клапата в камък — и готово: клапата се е повредила.

— На двамата едновременно?

Кашкин се замисли за секунда.

— На единия. Дубровски се е сетил за повредената клапа в скафандъра на Горишев и изтичал след него. Духнал е вятър и е отнесъл и двамата през мрежата.

Кашкин така живо си представи картината, че скочи от креслото.

— Да вземем прът и да изследваме пропастта. Не искам и да знам какво ще каже по този повод бетонният стълб.

Той се запъти към вратата.

— Скафандърът — равнодушно забеляза вратата.

Кашкин се спря и се заоглежда.

Гордон махна с ръка.

— Версията отпада — уморено каза той. — Вратата не ще пусне човек с повреден скафандър.

Кашкин бавно се върна на мястото си.

Гордон мълча този път доста дълго. Приличаше на шахматист, който дири отговор на сложния ход на противника.

— Досега разглеждахме варианта, че са напуснали територията на станцията — каза най-сетне той. — Сега да предположим че са тук.

— А как ще обясниш следите?

— Следите могат да бъдат и стари.

— Снегът е пресен.

— А знаеш ли как пада тук снегът? Ветровете духат под различни ъгли. Тези стари следи може да са се оказали в зона на случайно затишие.

— Но ние не можем да изследваме цялата територия сантиметър по сантиметър, да обръщаме всеки камък, както претърсихме тези стаи? Не биха ни стигнали две седмици.

— Разбира се. Ако до шест часа сутринта не измислим нищо, ще съобщим на Земята, ще повикаме хора. Но какво да правим сега? Имаш ли някаква идея? Дори и най-фантастичната?

— Уви — унило каза Кашкин, — фантазията ми се изчерпа.

— Тогава да помислим — предложи Гордон. И се задълбочи в размишления.

Но Кашкин не можеше дълго да мълчи. Той започна да разсъждава на глас.

— Интересно, как ли изглеждат тия момчета? Трябва да са съвсем различни, ако се съди по това, което успяхме да узнаем за тях. Горишев може да измисля всякакви глупости. Но Дубровски е сериозен мъж. Какво е изследвал той, когато Горишев го е баламосвал със своя снежен човек? Не си ли спомняш?

— Нещо свързано с ултразвучите. Май уред, който да предупреждава за свличане на лавини.

Кашкин се оживи.

— Слушай — обърна се той към протоколиста. — Тук има ли лавини?

— В планината ли? — учуди се Гордон. — Че къде другаде може да има?

— Не питам теб. На територията на станцията има ли лавини? Хайде, размърдай си клетките!

— Лавиноопасен е западният участък — отвърна протоколистът.

— Лавините големи ли са?

— Малки. Големите лавини минават встрани от станцията.

— Ти мислиш... — лицето на Гордон просветля.

— Именно. Ние все изхождахме от Горишев, а трябваше да тръгнем от Дубровски. Хей, приятелю! Дубровски конструира ли уред за прогнозиране на лавините?

— Да — отвърна протоколистът.

— Къде е уредът?

— Поставен е в западния участък.
— На кое място?
— Дубровски го нанесе на картата.
— Къде е картата?
— В долното чекмедже на бюрото.
— Гениална машина! Взимам си обратно критическите бележки.
Намери ли картата? — обърна се той към Гордон.
— Ето я — Гордон разгъна картата на масата. — Западният участък е там, накъдето водеха следите.
— А мястото, където е поставил уреда отбелязано ли е?
— Сега... Аха, ето надпис: „Лавиноскоп“.
— Отлично! — Кашкин седеше в креслото, скръстил ръце на гърди, без да гледа към картата.
— Сега нанеси на картата следите до мястото, където свършват.
Нанесе ли ги?
— Приблизително.
— Прекарай линия — в гласа на Кашкин звучаха тържествуващи нотки. — Прекарай линия от края на следите до точката с надпис: „Лавиноскоп“. Прекара ли? По тая линия и трябва да ги търсим.

4

— Уредът го няма — съобщи Гордон. Той държеше в ръце картата и я сравняваше с местността. — Може Дубровски да го е преместил — добави той със съмнение.
— Релефът показан ли е на картата?
— Не, това е план.
— Можеш ли да определиш мястото, където трябва да се намира лавиноскопът?
— Виждаш ли оня черен камък, който се подава от снега? Малко по-вдясно, десетина метра.
— Да вървим натам.
Движеха се по бялото поле, като забиваха лопатите в снега. Снежната повърхност пред тях беше все така равна, но почвата под краката им постепенно започна да се снишава. Сякаш навлизаха в река. Ето снегът стигна вече до коленете им.
Гордон нададе вик и потъна до кръста.
— Дупка.

— Ще прекараме траншея.

Снегът беше лек и сипкав. Не се задържаше на лопатите. След половин час те се умориха.

— Почивка пет минути — обяви Кашкин.

Гордон се облегна на лопатата.

— Кажи, как си представяш ти картината?

— Много просто — отвърна Кашкин. — Дубровски е измайсторил някакъв уред, улавящ свличането на лавините. Нещо изглежда предшествува падането на лавините. Някакви процеси вътре в тях, освен натрупването на самата снежна маса. Нали лавини се свличат и при тихо време. Явно — аз не съм специалист, само предполагам това е свързано с ултразвуците или може да бъде открито с помощта на ултразвуците. Когато Горишев се е пошегувал, че го болят зъбите преди свличането на лавините, Дубровски е допуснал, че това наистина е възможно. Уредът му работи с ултразвуци, а да ги обърнеш в обикновен звук е най-простата работа. Свистенето в същност е сигнал, че лавината всеки миг ще се свлече. Връзката между Дубровски и Горишев не е действувала — външният канал е бил повреден. Работела е само връзката с уредите. Тя се осъществява по отделен канал. Дубровски е чул свистенето и е изтичал да предупреди Горишев. Лавината ги е настигнала нейде тук. Затрупала е следите, двамата и уреда. Лавината не е голяма, защото не се е отразила особено върху общия вид на местността. Впрочем, ние не знаем как е изглеждала тази местност. По-точно, как е изглеждала вчера. Тук всеки ден всичко се мени. Има и косвено потвърждение — въздушната вълна от лавината е отбелязана от ветромера.

— В разсъжденията ти — каза Гордон, като хвана лопатата, — има нещо, което не съответствува на логиката. Защо Горишев е тръгнал в посока напълно противоположна на тази, където се намира площадката за кацане на вихролета? Нали дяволите, които е тръгнал да посреща, сме ние?

— Някои неща ще се изяснят, когато се срещнем с тях.

Те покопаха още двадесетина минути. Снегът наоколо стигаше вече до рамената им. Сякаш навлизаха повече в дълбочина, отколкото се придвижваха напред.

— Може би прокарваме траншеята встрани — не издържа Гордон. — Те едва ли са вървели по права линия. Навярно си имат

пътеки, по които отиват от будка до будка.

— Мисля, че в такъв извънреден случай, трябва да са изтичали по най-пряката линия.

Лопатата на Кашкин удари о нещо твърдо. Той хвърли лопатата. От снега се подаваше грайферна подметка с ток във форма на подкова.

Човекът лежеше по дължина на траншеята и доста време мина докато го изровят. Най-накрая освободиха от снега главата. Едва тогава човекът се размърда. Седна. През шлема, облепен със сняг, прозираше квадратно лице, енергична брадичка, сини очи.

— Дубровски — представи се той. — Изровихте ли Горишев?

— Къде е затрупан?

— При лавиноскопа. Сега ще ви покажа.

Дубровски се изправи. Широкоплещест, с ръст на баскетболист.

— Колко кислород е останал? — поинтересува се Гордон.

Дубровски погледна манометъра на ръкава си.

— Още за двадесет и девет минути.

— А у Горишев?

— Не повече. Ограничават запаса, за да ни приучат да пестим и постоянно да следим дишането си.

Гордон и Кашкин се спогледаха.

— Няма да успеем. За час изминахме по-малко от половината разстояние до лавиноскопа.

Дубровски погледна лопатите.

— В склада има снегориначка.

Кашкин затича към склада.

— Заради тоя глупав снежен човек — разсърди се Гордон, — не разгледахме склада. Играта можеше да свърши трагично.

Кашкин домъкна снегориначката, на вид напомняща плуг. Дубровски насочи острието към стената на траншеята и натисна ръчката. Встрани веднага захвърчаха потоци сняг. Снегориначката се придвижи напред, забивайки се в непокътнатия пласт. Дубровски вървеше с равномерни крачки, сложил ръка на ръчката и като я въртеше, управляваше машината.

— Тук има падина — поясни Дубровски. — Скатовете играят ролята на звукосъбирачи. Поставих лавиноскопа в най-ниското място.

Горишев не лежеше, а седеше под три метров пласт сняг. Разшава се веднага, щом получи възможност да се движи. До него в изкопания сняг стърчеше главичката на лавиноскопа, шестоъгълна, приличаща на голяма гайка.

— Кислородът? — запита Гордон.

— На червената черта.

Гордон и Кашкин хванаха Горишев под мишници. Невисок, мургав, с изражение на нетърпение, той движеше ръце и крака, като че искаше да се сгрее. Затичаха към станцията. Дубровски едва ги следваше с лопатите и снегориначката на рамо.

Изведнъж Горишев се спря.

— Зъбите — каза той.

— Какво зъбите? — запита Гордон.

— Болят ме.

Дубровски се намръщи.

— Пак започва... Още не си е поел дъх и вече...

— Гледайте — извика Кашкин. От далечния склон запълзя бяла струйка.

Дубровски хвърли в снега лопатите и „плуга“ и затича към лавиноскопа.

6

Когато стигнаха в станцията, Гордон и Кашкин помогнаха на Горишев да си свали скафандъра и седнаха на масата.

Скоро се появи и Дубровски.

— Отбелязал е — съобщи той от прага. Имаше доволен вид.

— Хайде да ядем — помоли Горишев. — Така съм изгладнял, докато се занимавах под снега.

— А аз гледах да не се движа — каза Дубровски, като разкопчаваше скафандъра си. — Дори поспах.

— Какво самообладание! — удиви се Кашкин.

— Пестях кислорода — обясни Дубровски.

— Виждам, че спането се отразява добре на апетита — забеляза Горишев, като гледаше как Дубровски лапа парче след парче. — Сега разбирам защо мечките напролет са гладни.

— Какво общо имат тук мечките? — Дубровски вдигна квадратните си рамене. — Мечките спят през цялата зима. И

съществуват за сметка на натрупаните запаси мазнини.

— Да, забравих да ви предупредя — каза с трагичен тон Горишев, — този младеж не разбира от смешки.

— Не обичам глупавите шеги — потвърди Дубровски.

Гордон реши да прекъсне спора им.

— Как се озовахте при лавиноскопа? — запита той.

— Заболяха ме зъбите и аз помислих... Дубровски със своето сериозно отношение към всичко може да обърка всекиго. Въобще... ми мина през ума... ами ако наистина зъбите имат някакво отношение към лавините. Смешна мисъл, наистина. Много добре разбирам. И аз отидох при лавиноскопа да погледна какво показва. Там ме затрупа лавината.

— Добре, а снежния човек? — запита Гордон, като се облегна в креслото.

Бяха свършили обед. На масата стоеше купа с плодове.

— Опитайте да общувате дни наред с човек, който няма никакво чувство за хумор — разпали се Горишев. — Казах му на шега, че съм видял в снега горски ягоди. Той повярва. Подметнах му за зъбите, той започна да пише дисертация. Тогава от скука измислих историята със снежния човек.

Той взе ябълка и я загриза.

Дубровски стана от масата и без да пророни дума се зае за работата, която бе оставил преди три часа. Вдигна от пода отвертката, и като премести креслото към таблото, започна да поправя повредата в блока на външния канал.

Гордон загледа изпитателно Горишев.

— Жалко — каза той след пауза, — че няма да работите на Луната.

Живото лице на Горишев изрази удивление.

— Защо?

— А бихте ли могли двамата с Дубровски да дежурите година?

Горишев се усмихна.

— Ако имате предвид съвместимостта на характерите, то... в края на краищата чувството за хумор...

Гордон рязко го прекъсна:

— Аз също не съм лишен от чувство за хумор — заяви той. — Но с вас не бих дежурил.

Кашкин след като размисли малко се присъедини.

— Май, че и аз. Макар да имам лек характер. Дори ме избива на лекомислие.

— Трима души — три несъвместимости — обобща Гордон.

— Достатъчно, за да изхвъркнеш от списъка на кандидатите — заключи Кашкин.

— Шегувате ли се? — извика Горишев. И изведнъж се развесели.
— Обичам шегаджиите.

Гордон каза на Кашкин, като че Горишев го нямаше:

— Не ти ли се струва, че него трябва да го оставят на Земята от чисто научни съображения. Та той е просто феномен. Аз не разбирам много от лавини, ултразвуци и симпатична нервна система, но всички тези съвпадения не са случайни.

— Явно — отвърна незабавно Кашкин. — Три съвпадения от три възможни! Какъв уред би могъл още в началото да даде такава стопроцентова точност! Залепи му миниатюрни датчици и ето ти готов лавиноскоп. Какво представляват в сравнение с него опитите на Дубровски!

— О, господи! От такива приказки може наистина да те заболят зъбите — простена Горишев. С вид на мъченик той затръска глава.

— Какво, да очакваме ли лавина? — осведоми се Кашкин.

И в същия миг се зачу свистене. После шум като от далечен влак и звук от удар.

— Външният канал заработи — удовлетворено каза Дубровски.
— Лавиноскопът задействува.

— Горишев също — отвърна му в същия тон Кашкин. — Цялата апаратура е в исправност.

— Горишев реагира по-бързо — уточни Гордон. — Така и ще запишем в протокола.

Нещо в тона на Гордон накара Горишев да се разтревожи. Тонът беше твърде сериозен.

— Това няма да направите!

Горишев с тревога и надежда гледаше ту Кашкин, ту Гордон.

— Защо пък — сухо каза Гордон. — Длъжни сме да го направим. Науката не може да отминава такива факти.

— В края на краищата не е другарско — лицето на Горишев се изкриви.

— Вие ли ще съдите кое е другарско и кое не? — каза Гордон. — Вие дори не забелязвате, че сте на другарски съд. Вашите колеги изказаха мнението си за вас Двама вече гласуваха „против“.

Горишев се учуди.

— Но какво толкова съм сторил? Към кого съм се държал недругарски?

— Към Дубровски — каза Гордон. — Имам предвид снежния човек.

— Най-обикновена смешка. Скулптурата е мое любимо занимание. Работих цяла седмица. Искрах ефектът да е пълен. Но той всичко провали, като каза аз сам да съобщя на Земята за находката си.

— А представяте ли си — хладно произнесе Гордон, — какво би станало, ако Дубровски предадеше съобщението за вашия снежен човек? На кого щеше да се смее целият свят?

— Човек трябва да знае с какво бива да се шегува и с какво не — потвърди Кашкин. — Иначе шегата преминава в нещо друго. Нарича се вече иначе.

Горишев смутено мачкаше салфетката.

— Е, всичко се изясни — каза Кашкин. Искаше по-скоро да сложи край на неприятния разговор. — Остава да се разпишем в книгата за дежурствата. Други въпроси нямаме.

— Не е нужно да ни изпрацате — каза Дубровски. — И без това загубихме много време.

Той щракна ключа. На стената светна екран.

— Можете отгук да ни гледате.

7

Двете фигури на екрана бавно се движеха към вихролета. Едната, високата, крачеше спокойно, другата, малката, подскачаше и размахваше ръце.

— Най-смешното ще бъде — засмя се неочаквано Гордон, — ако между зъбите и лавините наистина открият връзка. По принцип не е изключено. Но първото най-сериозно изпитание издържа ти — каза той с друг тон. — Ако не беше ти, ако не беше твоята съобразителност и енергия, Дубровски и Горишев щяха да останат под снега. С теб човек няма да пропадне!

Вихролетът се издигна над площадката и изчезна зад очертанията на планината.

— Интересно — помисли Кашкин на глас, — какво ще стане с нас след месец? — И отвърна. — Аз навярно ще стана по-сдържан. Ти обратно, ще се заразиш от моето лекомислие. Само протоколистът ще си остане такъв, какъвто си е бил — продължаваше да разсъждава Кашкин. — Ех, ако можеше той да придобива качества от стажантите. Щеше да стане приятен събеседник.

— Протоколистът трябва да си остане протоколист — възрази Гордон. — Той протоколирва и с това функциите му свършват. Психолозите после ще проанализират записите му с помощта на други машини. Тук се изпитват, или по-точно изглаждат характерите на хората. Машината не бива да участва в играта.

— А ти нещо се разприказва — зарадва се Кашкин. — Отначало не проронваше и десетина думи.

— Аз просто се стремя да спестявам приказките, когато не са необходими. Ако думите не съдържат информация за какво са? Думите служат за предаване на мисли.

— Но човек не е информационна машина! — възмути се Кашкин. — Освен необходимостта да разменя мисли, човек има нужда и да споделя чувствата си!

— Хората са различни — сви рамене Гордон.

Започваше първият им спор.

„Е, изглежда, ще имам доста работа“ — би могъл да си помисли протоколистът, ако машината можеше да мисли.

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
10/1967 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.